

Частина перша

ЗВИТЯГА СКІФО-САРМАТСЬКОЇ ДОБИ

Перемога над персами (512-й рік до н.е.)

Велика Радянська Енциклопедія (третє видання) у 7-му томі на 554 сторінці про цю перемогу скіфів над перським царем Дарієм наводить тільки одне речення. Послухаємо:

«В 512 (по Геродоту) совершил (Дарій. – В.Б.) неудачный поход против скифов Причерноморья» [25, т. 7, с. 554].

Нам має бути зрозуміло, чому так скупо до цієї події поставилася російська історична наука радянських часів. Ту перемогу ніяк не можна було прилучити до «славних» московитів. А отже, й говорити про неї не слід.

Хоча нам, русинам-українцям, про ту згадану Вікторію треба пам'ятати вічно. То була одна з перших великих, доле-носних перемог наших предків над ворогом, який зазіхнув на нашу землю. І предки впоралися зі своїм завданням.

У першому томі нашої книги «Україна-Русь. Споконвічна земля» автор уже зазначав, що Скіфська доба є незаперечним фактом розвитку і становлення українського народу, отже — немає потреби цю історію доводити знову.

Нагадаємо тільки, що професор Віктор Петров у праці «Походження українського народу» досить чітко визнав:

«Щодо нас, то ми не вважаємо скитство (скіфство. – В.Б.) за східноазійське явище, а за тубільно-українське. Скити ніякі не туранці і не іранці. Вони — етногенетично — продукт розвитку попередньої (після трипільської, перед скитською) епохи, наступний, пізніший етап деформації тубільної людності, як вона сформувалася на Україні в усатівсько-городському післятрипільлі» [137, т. 2, с. 1025].

Тобто, спираючись на праці українських професорів В. П. Петрова, І. І. Зайця, В. М. Даниленка та інших, ми маємо цілковите право Скіфську добу та скіфів зарахувати до

нашої минувшини. Що й робимо. Подобається це комусь чи ні.

Перейдемо до найвидатнішої перемоги наших (українських) предків у 512 році до н.е. над перським царем Дарієм.

«Готуючись до походу на Сцитію (Скіфію. – В.Б.), перський правитель Дарій розіслав гінців із своїм наказом у всі країни, над якими була його влада. Кожна країна мала приготувати і вислати до нього певну кількість війська, кораблів та робітників для різних будов»[55, с. 46].

Слід зазначити, що навіть серед найближчого оточення перського царя було багато противників цього воєнного походу. Серед них брат Дарія — Артабан, який пояснював родаків, що скіфів на їхній землі ще ніхто не перемагав, і як за 17 років до походу Дарія, у 529 році до н.е., скіфи розгромили перського царя Кира, що загинув у тій війні. Та Дарій нікого не слухав, збираючи потужну воєнну армаду. На початку весни 512 року до н.е. Дарій зі своїм військом вирушив із міста Сузи на Скіфію. У поході Дарія супроводжував потужний морський флот, що мав у своєму складі 600 кораблів, за описом «батька світової історії» Геродота. Брати під сумнів цю кількість суден немає підстав.

Пішого війська і кінноти, згідно із Геродотом, перський цар Дарій мав близько 700 тисяч вояків. Хоча, на думку автора, ця цифра могла бути дещо завищеною. В чому були зацікавлені — як греки, так і скіфи, розповідаючи про похід Дарія Геродоту. І ті й ті не любили своїх супротивників — персів. Та, напевно, перська армія пішого та кінного війська 300–400 тисяч таки мала.

«Дарій пішов із своєю армією до Халкедону на Босфорській протоці, де вже грецькі майстри закінчували будову мосту через Босфор» [55, с. 47].

Проектував і зводив міст грек-самітянин Мандрокл, за що отримав великі нагороди та гроші від царя Дарія. Згаданий будівничий на частину своєї платні замовив картину, «яка показувала увесь перебіг будови мосту, який сполучав обидва береги протоки. На картині було намальовано і Дарія, що сидить на троні, і всю його армію, що переходить міст.

Мандрокл подарував ту картину святині Гери...» На картині був віршований напис, який слугував постійною пам'яткою про будову мосту і мав такий зміст:

*Богине, прийми цей подарунок від Мандрокла,
Хто сполучив береги Босфору, риболовного моря.
Його праця нагороджена правителем Дарієм,
Виграв гонор для Самосу, а для себе корону» [55, с. 48].*

Так що похід Дарія проти Скіфії зафіксований не тільки Геродотом, а й картиною давньогрецького художника у святилищі цариці богів грецької міфології Гери — сестри і дружини Зевса.

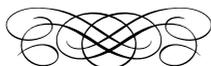
Переправившись до Європи, Дарій розпочав жорстоку війну проти першого скіфського племені гетів. Послухаємо Геродота:

«При русі перської армії до Дунаю Дарій підкорив своєю силою скіфське плем'я готів (слід писати — **гетів**. — В.Б.). **Траки** із Салмидесу і ті, що живуть нижче Аполонії та Месембрії і є більш відомі за **скирміядів** та **непсиван**, підкорилися без битви.

Та **гети**, **зі всіх тракійських племен**, знані як найбільш людяні та ті, хто твердо дотримуються закону, вчинили дуже активний і сильний опір персам. За це Дарій взяв всіх **вояків-гетів** у рабство. Гети вірять, що їх плем'я ніколи не вмере» [55, с. 49].

В той час, коли Дарій уже розпочав війну зі скіфським племенем гетів між Босфором та Дунаєм, флот Дарія «Прибувши до Дунаю, одержав наказ: «Плисти вгору рікою два дні до місця, де ріка поділялася на окремі протоки». Там також зводився міст — через Дунай, для переправи на терен скитів (скіфів. — В.Б.)» [55, с. 48].

Звичайно, за той час, поки цар Дарій зводив мости через Босфор і Дунай та воював із гетами, рухаючись до кордону зі Скіфією, місцевому царю Ідантурсу, котрий походив із племені Царських скіфів, донесли, що насувається перська армія.

«Царі всіх скитських (скіфських. — В.Б.) племен... зібралися на Загальну Раду, щоб... (обговорити. — В.Б.) загрозу від походу перського правителя Дарія на... (Скіфію — В.Б.), і як разом вжити заходів для захисту... Царські...(скіфи. — В.Б.) казали: «Ми просимо вас не залишатися нейтральними в цій боротьбі; не дозволяйте загарбникам знищити нас... Цей напад персів спричинить велике лихо не тільки нам, а й вам принесе стільки ж лиха. Підкоривши нас, перси ніколи не залишать вільними і вас, і всі сусідні народи Європи. Зрозуміло, чому Дарій йде походом на Царську...(Скіфію. — В.Б.), і про це голосить по всьому світі, кажучи, що не чіпатиме інших» [55, с. 54].

Ця огидна практика ворогів спрацювала в далекому 512 році до н.е. У війні за спільну Батьківщину погодилися виступити племена: **Царські скіфів, сармати, гелени і будини**. Раніше проти персів-завойовників виступили **гети**.

«Агатирси, неври, меланхлени, андрофаги і таври сказали: «Не чіпали б ви персів в минулому, ваше прохання було б справедливим. А ми дали б вам допомогу, яку ви просите, і пішли б разом з вами воювати з персами. Та фактом є те, що ви в минулому першими напали як загарбники на Персію, не порадившись з нами. Ви тоді підкорили Персію й інші народи Азії і панували там так довго, як небо вам дозволило... Ми персам ніякої шкоди не зробили і в минулому, і тепер, тому воювати з ними першими не будемо» [55, с. 54].

Маємо наочний приклад української отаманщини часів війни Московії з Україною у 1918–1920 роках, коли кожен отаман воював із загарбниками-московитами за свій хутір, село чи повіт. Про долю всієї Батьківщини люди не думали, хоча за рідний хутір готові були битись до останнього подиху. Та слід визнати, що в скіфські часи давні праукраїнські племена геленів і будинів, які належали, за Геродотом, до хліборобських племен, стали до перших лав захисників рідної землі.

Може з'явиться думка про якусь підозрілу меншовартість українців, котрі з великим героїзмом захищали своє село та свій хутір, але не могли об'єднатися при захисті Батьківщини у 1918–1920 роках. Але така думка хибна і нав'язується нам нашими ворогами.

Треба розуміти стан та психологію боротьби українських людей. Із давніх часів наша національна шляхта (еліта) мінімум тричі зраджувала український народ.

Перший раз така зрада відбулася за часів польської окупації 1349–1630 років. Майже вся українська князівська та боярська верства окатоличилась та ополячилась. Давні правлячі українські роди: Острозьких, Вишневецьких, Заславських, Слуцьких, Друцьких, Корецьких, Сангушків, Чорторійських та інші за ці роки окатоличились і стали служити Польській Короні. Хоча ще 1569 року на Люблінському сеймі молодший брат Байди Вишневецького Костянтин заявив таке полякам та польському королю:

«І на цьому перед Вашою королівською милістю наголошуємо, що ми погоджуємося [на інкорпорацію Русі. — Н.Я.] як люди вільні, свободні, щоби це не принизило нашої шляхетної гідності. Бо ж ми є народом так поштивим, що жодному народові на світі не поступимося, і впевнені, що кожному народові рівні шляхетністю» [139, с. 110].

Український народ знайшов у собі сили, аби відродитися — відмовитися від старої провладної шляхти та **породити нову, національну — козаччину**. Нова провладна козацька еліта, по суті, знищила стару Польщу разом із її скатоличеним провладним середовищем. Невдовзі впала й сама Польща.

Це слід завжди й усім пам'ятати. Але й козацька провладна шляхта пішла в «услужіння» до Московії, до її фіно-татарського царя. Продовж XVII–XVIII століть вона **майже повністю зросійщилася. То була друга зрада провладною шляхтою українського народу**. А невдала спроба у 1708 році гетьмана Мазепи та частини козаччини вийти з тієї кризи, призвела до повної зневіри людей у свою шляхту.

Геніальний Шевченко влучно написав про ту українську провладну верхівку:

*«Раби, подножки, грязь Москви,
Варшавське сміття — ваші пани,
Ясновельможній гетьмани.
Чого ж ви чванитеся, ви!
Сини сердешної України!
Що добре ходите в ярмі,
Ще лучче, як батьки ходили»* [93, с. 270–271].

З тих пір українська шляхта передовсім вирішувала свої особисті майнові питання. Думка про Батьківщину була для неї вторинною.

Т. Г. Шевченко своїм прикладом та своїми закликами —

*«Поховайте та вставайте,
кайдани порвіте
І вражою злою кров'ю*

Волю окропіте» [93, с. 287] — таки розбудив український народ, який взявся за сокиру.

Ми не дуже задумуємося — чому українці прислухалися-таки до свого генія та взялися за зброю (1900–1920 рр.), хоча Тарас Григорович в кінці свого життя теж належав до провладної шляхти (академік державної академії).

Справа в тому, що Шевченко у всі часи належав не до провладної верхівки, а до народу — розмовляв рідною, зрозумілою людям, мовою та жив їхнім життям — не мав хоромів, не мав прислуги, залишався доступним та простим. .

Якщо Козаччина породила провладну шляхту із дрібної, то революція і війна 1905–1920 років привели до влади звичайне бидло, яке, оговтавшись, стало хапати собі, все, що попадало під руки, хоча проповідувало рівність усіх людей. Мені довелося бачити ту «рівність» довгі роки у Караганді.

І ця «комуністична шляхта» теж зрадила український народ, прилаштувавшись біля московського «провладного корита».

Вона й стала панівною в українській незалежній державі. Хоча, звичайно, є, як у всі часи, винятки. Одиначні.

під керівництвом Скопа, було спрямовано зустріти армію Дарія. Скопові дали наказ — спрямувати перську армію в приготовленому для неї напрямку; у велику битву з персами не вступати, нападати на них з тилу, щоб вони гнались назад, затримуючи свій рух вперед.

Скоп поспішив зі своєю армією назустріч Дарієві.

Друга армія скитів (скіфів – В.Б.), менша за Скопову (армія геленів і будинів. – В.Б.), **під керівництвом Таксака**, мала подібне завдання, а ще — заманити персів на терен тих племен, що відмовились виступити проти персів і тим втягти їх в боротьбу.

Третя і найбільша армія була під керівництвом самого царя Ідантирса. Вона мала схоже завдання, що й перші дві — тримати армію Дарія в постійному напруженні, нищити її при сприятливих обставинах і затримувати її рух, позбавивши води, харчів і достатньої паші. Всю худобу і коней перегнати в ліси на півночі Скитії (Скіфії. – В.Б.), як і все населення теж вислали туди на возах із будами» [55, с. 55].

Скопова армія зустріла військо персів третього дня маршу Дарія за Дунаєм. Слід вважати, що перси, маючи головну складову частину свого війська — піхоту, могли рухатися зі швидкістю 30–40 кілометрів на добу, в той час, коли вся скіфська армія була на конях.

«...Скопова армія засипала криниці та джерела води і нищила пасовища, в тому напрямку, куди буде спрямовано перську армію... Скитам (скіфам. — В.Б.) потрібно було тримати армію Дарія якнайдовше без води, паші і харчів і бентежити її постійними нападами, поступово знищуючи...

В такий спосіб Скоп і Таксак зі своїми арміями провели армію Дарія по порожньому терені причорноморських та приазовських степів до самої річки Таноїс (Дон)...» [55, с. 55–56].

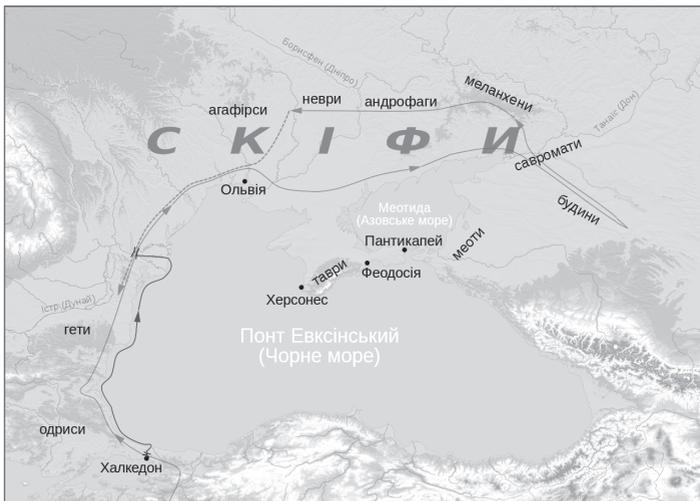
Не буду переповідати читачам, як скіфи вивели армію Дарія «незаселеними просторами Скіфії і Сарматії», а потім — землями тисагетів, меланхленів, андрофагів та неврів. Всі ті племена не вчинили опору ні скіфам, ні персам — втекли до лісу. Тільки племена агатирсів «попередили обі ар-

мії, що коли вони переступлять кордон, їх зустріне армія агатирсів зі зброєю».

Тоді скіфи «бачачи, що агатирси готові до війни, змінили свій намір, напавши на персів, вигнали їх із земель неврів і погнали у...(Скіфію. — В.Б.), де повернулись знову до свого способу маневрування...» [55, с. 56–57].

Врешті-решт перський цар Дарій, втративши надію побороти скіфів, вирішив самочинно привласнити собі перемогу, для чого написав такого листа скіфському царю Ідантирсу:

«Мій добрий пане, чому на землі ти завжди втікаєш від битви? Ти маєш справжній вибір із двох можливостей. Якщо вважаєш, що маєш досить сили чинити мені опір, тоді ставай до битви, замість того, що дивуєш світ своєю втечею. Якщо ж ти визнаєш свою слабкість, що добре доводить твоя втеча, поспіши прислати мені Землю і Воду як переможцеві. Це буде ознакою твого підкорення і поспіши прибути для переговорів» [55, с. 57].

Похід Дарія на скіфів (карта-схема)

На цю похвальбу Ідантирс відповів так: «Перси, я ще ніколи і ні від кого не втікав зі страху, не роблю цього і тепер

через страх. Для мене немає нічого надзвичайного в тому, що я тепер роблю. Це є справжній спосіб мого життя, як за війни, так і в мирний час... Коли ти вирішив в короткий час мати кровопролитну битву, знай, ми будемо жорстоко битись тільки за могили наших предків. Знайди їх і спробуй їх зруйнувати, тоді ти знатимеш, чи ми хочемо і можемо стати до битви з тобою. До цього часу мій добрий розум мені підказує — продовжувати уникати битви і кровопролиття. Це є моя тобі відповідь на твої обвинувачення...» [55, с. 57].

Після цього листування скіфські племена, які протистояли Дарію, зібрали ще одну Загальну Раду своїх царів, на якій вирішили: «перейти в напад на персів». Так почалося винищення перської армії.

«Тепер... (скіфи. – В.Б.) постійно нападали на перських вояків, що шукали харчів собі та корму своїм мулам, ослам і коням. В такий спосіб щоденно нищилось велику кількість вояків Дарія» [55, с. 58].

І ось тоді, коли скіфи побачили, як розвалюється перська армія, скіфський цар Ідантірс відправив Дарію замість «Землі і Води» — одну птаху, одну мишу, одну жабу і п'ять стріл. Ці знаки розтлумачив персам один із наближених до Дарія полководець: «Або перси стануть птахами і полетять туди, звідкіля прийшли; або стануть мишами і зариються в землю; або стануть жабами і поплигають у воду, або будуть винищені геть усі скіфськими стрілами».

«Відправивши подарунки Дарієві,... (скіфські. – В.Б.) армії царів Ідантірса і Таксака об'єдналися і розпочали готуватися до прямої битви з персами... (Скіфи – В.Б.) виводили свою армію на вибрану площу проти табору Дарія, змушуючи того також вивести свою армію проти ... (скіфської. – В.Б.)» [55, с. 59].

Та цього разу вже перси не прийняли бою. Дарій бачив стан своєї армії і розумів, що вона не здатна у відкритій боротьбі перемогти скіфів. Тому вночі, за порадою своїх полководців, по суті, втік з поля майбутньої битви разом із боєздатними залишками колись потужної армії, покинувши в таборі поранених, хворих та немічних.